

Egipt – państwo nad Nilem

Zasób zawiera oś czasu, film i grafikę. Uczeń poznaje czas istnienia, położenie geograficzne i osiągnięcia starożytnego Egiptu.

Zasób zawiera dwie grafiki. Uczeń poznaje osiągnięcia cywilizacyjne starożytnego Egiptu.

Na ilustracji grupa Egipcjan budujących piramidę. Zasób zawiera jedno ćwiczenie interaktywne. Przy pomocy kliknięcia otwiera się interaktywny zasób związany z konkretną osobą widoczną na ilustracji. Uczniowie poznają proces budowy piramidy.

Zasób zawiera jedną grafikę. W zasobie mapa – usytuowanie starożytnego Egiptu.

Zasób zawiera jedno ćwiczenie interaktywne. Na ilustracji przedstawione zajęcia Egipcjan mieszkających nad Nilem, związane z pracą na roli. Przy pomocy kliknięcia otwiera się interaktywny zasób związany z konkretnym zajęciem.

Z zasobu uczeń dowiaduje się, jak życie starożytnych Egipcjan było uzależnione od Nilu. Zasób zawiera film, ćwiczenie interaktywne oraz grafikę.

Z tekstu uczeń poznaje zakres władzy faraona w starożytnym Egipcie. Zasób zawiera ćwiczenie interaktywne oraz grafikę.

Zasób zawiera grafikę. W zasobie piramida społeczeństwa egipskiego. Uczeń poznaje strukturę społeczną Egiptu.

Zasób zawiera ćwiczenie interaktywne. W tekście informacja o wierzeniach starożytnych Egipcjan.

W zasobie wyjaśnienie, dlaczego Egipcjanie mumifikowali swoich zmarłych. Na ilustracji sarkofagi i mumia.

Zasób zawiera jedną grafikę. W zasobie mumia mężczyzny.

Mumie zwierząt. Zasób zawiera grafikę. W zasobie mumie zwierząt odkopane przez archeologów, obecnie przechowywane w Królewskim Muzeum w Toronto w Kanadzie.

Zasób zawiera dwie grafiki, film oraz ćwiczenie interaktywne. W zasobie opis wyposażenia grobowca faraona oraz opis odkrycia grobowca Tutenchamona.

Zasób zawiera dwa ćwiczenia interaktywne. W zasobie krzyżówka sprawdzająca znajomość pojęć związanych z religią Egipcjan.

Kiedy to było?

Oś czasu – podział na epoki historyczne

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/R1T8QnBy2BVji>

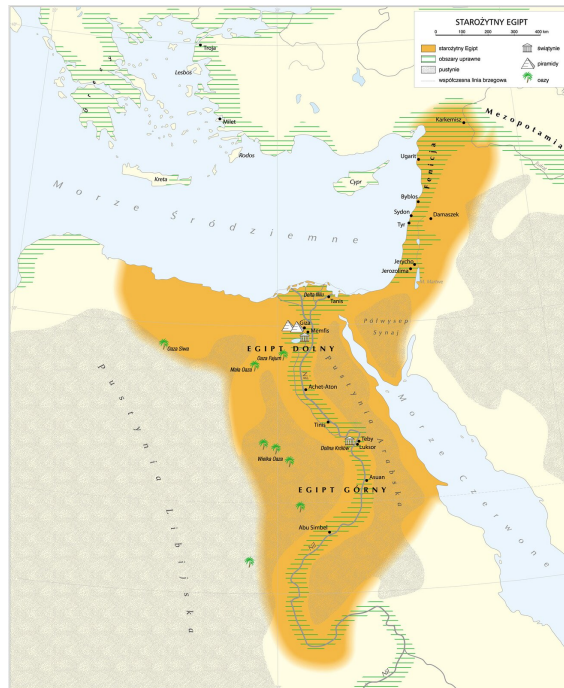
Wprowadzenie do historii Egiptu

Źródło: Ośrodek Rozwoju Edukacji, licencja: CC BY 3.0.

Film wprowadzenie do historii Egiptu.

Położenie Egiptu

Okolo 3000 lat p.n.e powstało państwo egipskie. Życie mieszkańców Egiptu związane było z **Nilem**. Rzeka zapewniała wodę niezbędną do picia i uprawiania roślin na spalonej słońcem pustyni. Co roku wiosną Nil wylewał. Opadając, pozostawiał na polach wzdłuż rzeki żyzny muł. Dzięki temu powstawały urodzajne pola uprawne, które dawały rolnikom bogate plony. Egipcjanie budowali [kanały nawadniające](#). Zdarzało się jednak, że wody było mało, przychodziła susza i panował głód.

Starożytny Egipt

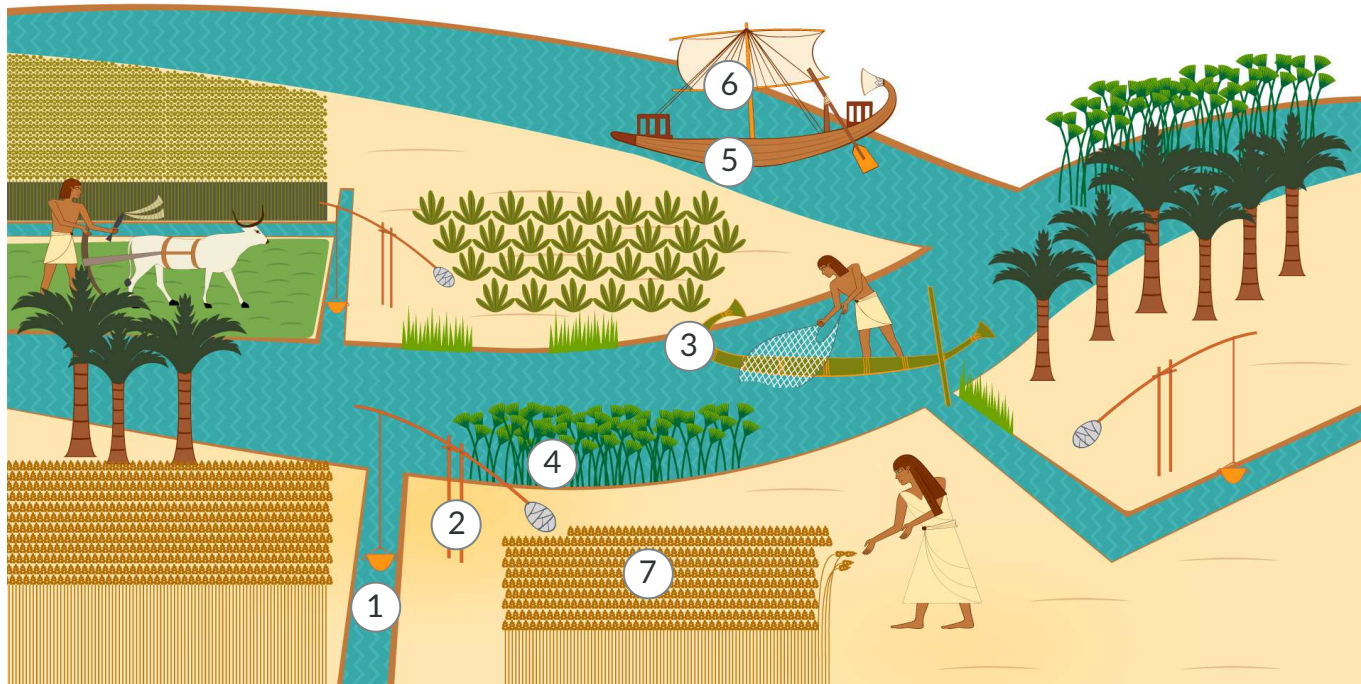
Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 1

1. Odczytaj z mapy i podaj nazwę rzeki, nad którą leży Egipt.
2. Wymień, gdzie znajdowały się obszary uprawne.
3. Wymień nazwy mórz otaczających Egipt.
4. Podaj nazwę pustyni położonej na terenie Egiptu.

Źródło: Leametic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Egipt – dar Nilu

1

Kanały nawadniające

Kiedy nadchodziła pora wylewu, rolnicy budowali kanały doprowadzające wodę na pola.

2

Żuraw

Wodę czerpano z rzeki i wylewano na pola przy pomocy żurawia.

3

Rybacy

Egipcjanie łowili w rzece ryby oraz polowali na zwierzęta żyjące w wodzie i na bagnach.

4

Papirus

Trzciny papirusowej, porastającej brzegi rzeki, używano do wyrobu sznurka i materiałów pisarskich, a także do budowy łodzi.

Statki

Rzeka była ważnym szlakiem komunikacyjnym i transportowym. Panował na niej duży ruch: statki, łodzie i barki przewoziły ludzi oraz towary, a nawet kamienne bloki potrzebne do budowy piramid.

Żagiel

Łodzie i barki poruszano za pomocą wioseł. Egipcjanie odkryli, że podróżowanie może być łatwiejsze dzięki użyciu żagla, napędzanego siłą wiatru.

Pola uprawne

Najpopularniejszymi zbożami uprawianymi w Egipcie były pszenica i jęczmień.

Życie nad Nilem

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 3.0.

Wylewy Nilu

Egipcjanie bacznie obserwowali wylewy Nilu. Służyły do tego specjalne budowle – nilometry. Zdjęcie przedstawia nilometr nieopodal miasta Asuan. Na ścianie obok schodów prowadzących do rzeki widoczne są podziałki do pomiaru poziomu wody.

Polecenie 2

Wyjaśnij, dlaczego co roku Egipcjanie zadawali sobie pytanie, jak duża będzie powódź. Co od tego zależało.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Jeden ze starożytnych egipskich nilometrów

Źródło: Olaf Tausch, Wikimedia Commons, licencja: CC BY 3.0.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/R5r542AfO5p4z>

Wylewy Nilu

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., muzyka: audiojungle.net, licencja: CC BY 3.0.

Animacja. Plansza z napisem: „Wylewy Nilu”. Niebieska rzeka, jasnożółte brzegi, na nich palmy. Rzeka wylewa i zmienia kolor brzegów na brązowy. Mężczyzna o ciemnej skórze, długich włosach, podłużnych niebieskich oczach, z białą szatą na biodrach sypie nasiona. Na brązowych brzegach rzeki wyrastają rośliny. Mężczyzna zbiera rośliny do wiklinowego kosza. Plansza końcowa z napisami: czytał Krzysztof Kulesza, wykorzystano materiał na licencji CC Glaneur de sons [link], scenariusz i realizacja Contentplus.pl, na zlecenie Uniwersytetu Wrocławskiego, w ramach projektu "E-podręczniki do kształcenia ogólnego", lipiec 2015.

Ćwiczenie 1

Uporządkuj chronologicznie wydarzenia związane z pracami rolniczymi w Egipcie.

Rolnicy sieją zboże.

Nil wylewa.

Pola uprawne znajdują się pod wodą.

Trwają żniwa – rolnicy zbierają plony.

Wody Nilu opadają, a na polach pozostaje żyzny muł.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kim był faraon?

Faraon był władcą Egiptu. Egipcjanie wierzyli, że jest on nie tylko człowiekiem, ale przede wszystkim bogiem. Oddawali mu cześć, uważając go za ziemskiego syna boga słońca. Poddani klękali przed nim i padali na twarz. Władza faraona była nieograniczona. Do niego, jako właściciela kraju, należały pola uprawne, kamieniołomy, kopalnie. Decydował o wszystkich najważniejszych sprawach w państwie i dowodził armią.

Ćwiczenie 2

Przyjrzyj się ilustracji przedstawiającej faraona i wybierz zdania prawdziwe.

☐ Królewskim znakiem była sztuczna broda.

☐ Na koronie faraona znajdowała się kobra.

☐ Władzę faraona nad ludem symbolizowały miecz i berło.

☐ Faraona zdobił szeroki kołnierz ze zwierzęcej skóry.

☐ Na koronie faraona znajdował się ptak.

☐ Na głowie faraon nosił dwie korony, które oznaczały jego zwierzchnictwo nad Dolnym i Górnym Egiptem.

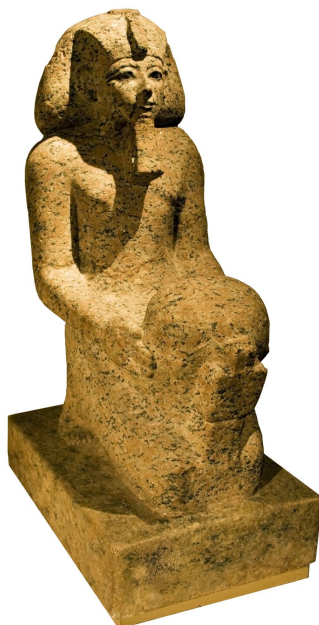
☐ Władzę faraona nad ludem symbolizowały bicz i laska.

☐ Na głowie faraon nosił jedną koronę.

☐ Faraona zdobił szeroki złoty kołnierz ze szlachetnymi kamieniami.

Ciekawostka

Nie tylko mężczyźni byli faraonami. W XV wieku p.n.e. faraonem była kobieta o imieniu Hatszepsut.

Posąg Hatszepsut, przechowywany obecnie w Nowym Muzeum w Berlinie

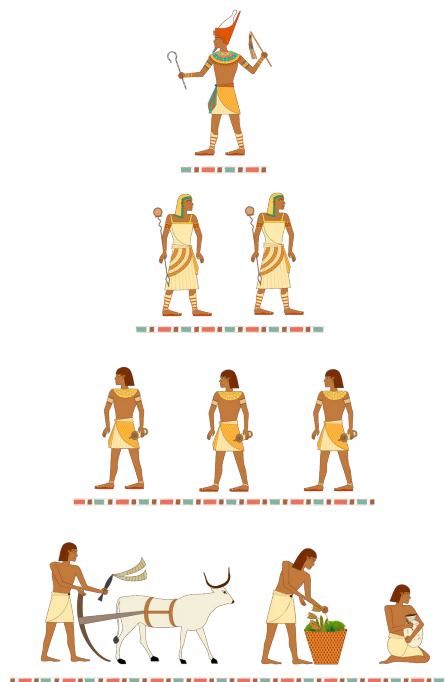
Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 3

Przyjrzyj się uważnie wizerunkowi Hatszepsut. Po czym można poznać, że była faraonem?

Społeczeństwo Egiptu

Społeczeństwo Egiptu przypominało piramidę. Na szczycie piramidy znajdował się faraon, tuż pod nim kapłani, a następnie – urzędnicy. Poniżej mieściła się grupa najbardziej liczna, którą stanowili chłopci, kupcy i rzemieślnicy.

Piramida społeczeństwa egipskiego

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Faraon był panem i władcą Egiptu. Przez swoich poddanych uważany był za boga.

Kapłani zarządzali świątyniami, służyli bogom. Znali się na matematyce, medycynie i astronomii. Potrafili przewidzieć wylewy Nilu oraz zaćmienia Słońca. Stworzyli też kalendarz słoneczny, który miał 365 dni.

Nawet najbardziej pracowity faraon nie byłby w stanie sam zarządzać państwem, dlatego pomagali mu w tym **urzędnicy**. Najważniejszy wśród nich był **wezyr**, nazywany 'oczami i uszami faraona'. Urzędnicy posiadali umiejętności pisania, czytania i liczenia, dzięki czemu mogli przeliczać zbiory i stada bydła. Organizowali budowę świątyń i pałaców. Zbierali podatki od chłopów, kupców i rzemieślników. Królewscy skrybowie zapisywali najważniejsze zdarzenia z życia faraonów, na przykład ich wojenne wyczyny.

Rzemieślnicy pracowali dla faraona, świątyń lub urzędników. Byli to między innymi: malarze, rzeźbiarze, garncarze, stolarze. Pracy **chłopów** zawdzięczał Egipt swoje bogactwo. To oni zajmowali się budową i utrzymaniem kanałów doprowadzających na pola wodę z rzeki, siali zboże i zbierali plony, wypasali bydło. Wysyłano ich też do budowy świątyń i piramid, a w czasie wojny powoływano do wojska.

Bogowie Egiptu

Mieszkańcy Egiptu wierzyli w istnienie wielu bogów, czyli **politeizm**. Bogów wyobrażano sobie pod postacią zwierząt lub ludzi ze zwierzęcymi głowami. Uważali, że wszystko, co

dzieje się na świecie – wylewy Nilu, pogoda, zbiory – jest zależne od woli ich bóstw. Każdy bóg opiekował się inną dziedziną życia.

Ćwiczenie 3

Przeczytaj zamieszczone opisy bogów egipskich i przyjrzyj się rysunkom. Dopasuj do każdej ilustracji imię boga, który został przedstawiony na rysunku.

Anubis – bóg umarłych, występował z głową szakala.

Ra – bóg słońca, przedstawiany był z głową sokoła.

Izyda – bogini płodności, opiekunka rodzin, przedstawiana była ze skrzydłami.

Bastet – bogini miłości, radości, tańca i muzyki, miała głowę kota.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wierzenia Egipcjan

Egipcjanie wierzyli, że po śmierci czeka ich drugie, nowe życie. Dlatego starali się chronić ciała zmarłych, balsamując je i poddając mumifikacji. Usuwali wnętrzności i umieszczali w osobnych pojemnikach, a ciało nacierali specjalnymi olejami i owijali szczelnie bandażami. W ten sposób powstawała **mumia**, którą składali do drewnianego **sarkofagu** w kształcie ludzkiej postaci. Na sarkofagu malowano wizerunek zmarłego.

Sarkofag kobiety z XIX wieku p.n.e., obecnie przechowywany w Luwrze w Paryżu

Źródło: Musée du Louvre, tylko do użytku edukacyjnego.

Mumia mężczyzny z III-II wieku p.n.e., obecnie przechowywana w Luwrze w Paryżu

Źródło: Musée du Louvre, tylko do użytku edukacyjnego.

Mumie zwierząt

Do grobu wkładano także przedmioty, które – jak sądzono – będą potrzebne zmarłym w nowym życiu: naczynia, sprzęty domowe, narzędzia. Mumifikacji poddawano również czczone przez Egipcjan święte zwierzęta. Archeolodzy odnajdowali więc mumie kotów, węży i sokołów, ale także byków, które Egipcjanie uważali za wcielenia świętego byka Apisa.

Mumie zwierząt odkopane przez archeologów, obecnie przechowywane w Królewskim Muzeum w Toronto w Kanadzie

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 4

Przyjrzyj się mumiom i spróbuj rozpoznać, jakie to zwierzęta.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

W królewskim grobowcu

Złota maska grobowa Tutanchamona, obecnie w Muzeum Kairskim

Źródło: Kačka a Ondra, Wikimedia Commons, licencja: CC BY 2.0.

Ciekawostka

W grobowcach faraonów składano prawdziwe skarby: klejnoty wykonane ze złota i srebra, skrzynie, meble i ozdoby. Niestety, prawie wszystkie groby królewskie zostały już w starożytności splądrowane przez rabusiów. Archeologom udało się odkopać tylko jeden nietknięty grób faraona. W 1922 roku Howard Carter [czyt.: hołard karter] odnalazł w Dolinie Królów nieopodal Luksoru – tam, gdzie kiedyś chowano faraonów w wykutych w skale grobowcach – grób Tutanchamona, który rządził Egiptem w XIV wieku p.n.e.

Howard Carter otwiera sarkofag Tutanchamona

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/REyt52KODHfTJ>

Odkrycie grobu Tutanchamona

Źródło: Ośrodek Rozwoju Edukacji, licencja: CC BY 3.0.

Film odkrycie grobu Tutenchamona. Zawiera informacje o znalezisku mumii Tutenchamona.

Ćwiczenie 4

Wskaż, ile nienaruszonych grobowców odkryto w Dolinie Królów:

☐ 3

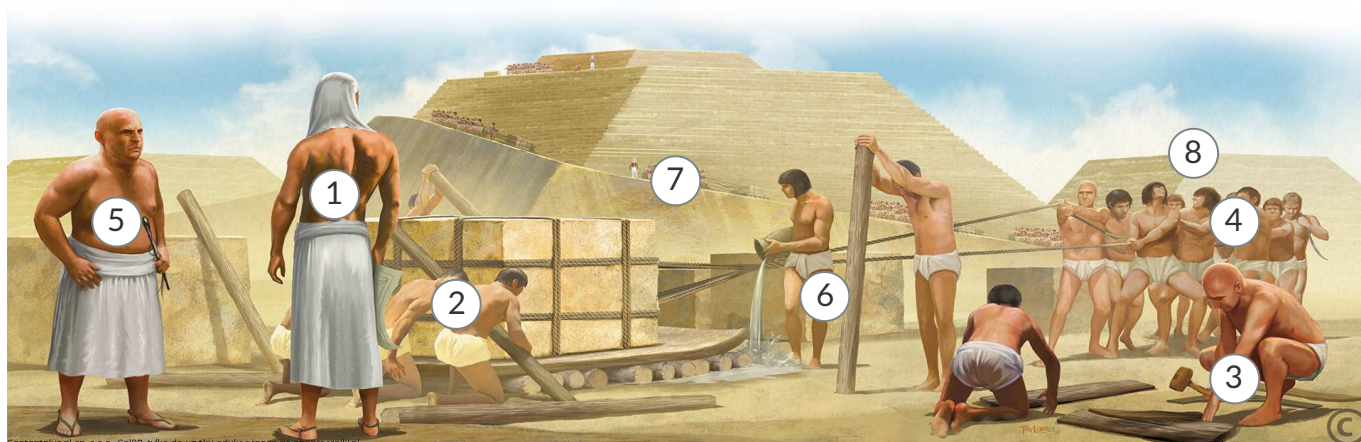
☐ 4

☐ 7

☐ 1

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Genialni budowniczkowie

1

Architekci

Dokładne obliczenia matematyczne były niezwykle pomocne w planowaniu konstrukcyjnym.

2

Robotnicy

Do przesunięcia 40-tonowych bloków umieszczonych na platformach potrzeba było od 12 do 20 ludzi.

3

Stolarz

Stolarze przygotowywali niezbędne elementy drewniane, używając pił, siekier i dłut. Nie stosowali natomiast gwoździ.

4

Ofiary

Wielu robotników zmarło z powodu chorób, wyczerpania i zmęczenia lub wypadków. Grzebano ich na okolicznych cmentarzach.

5

Brygadziści

Towarzyszyli architektom w nadzorowaniu budowy i planowaniu codziennych prac.

6

Smarowanie

Aby ułatwić przesuwanie platform z kamiennymi blokami, piasek polewano wodą, co powodowało zmniejszenie tarcia.

7

Rampy

Służyły jako tory do przemieszczania kamiennych bloków.

8

Granit i wapień

Były głównymi surowcami stosowanymi przy budowie piramid.

Budowa piramidy

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 3.0.

Egipcjanie potrafili wznieść wśród piasków pustyni kamienne budowle, jedne z największych na świecie. Piramidy, świątynie i posągi przez wieki zaskakiwały swoimi ogromnymi rozmiarami. Do dziś naukowcy szukają odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób starożytnym Egipcjanom udało się tego dokonać przy użyciu jedynie prostych narzędzi.

Przy budowie piramid pracowały tysiące ludzi. Budowa trwała przez wiele lat. Każdy kamienny blok wycinano w kamieniołomie i dostarczano na miejsce budowy. Kamienie przewożono łodziami, a potem przesuwno na drewnianych balach. Następnie każdy blok trzeba było wysoko wciągnąć po pochylni. Wyobraź sobie, że piramidę Cheopsa zbudowano z ponad 2 milionów kamiennych bloków.

Polecenie 5

Przyjrzyj się ilustracji i opisz, jak budowano piramidy.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Sfinks i piramidy

Piramida Cheopsa i Wielki Sfinks w Gizie

Źródło: Barcex, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

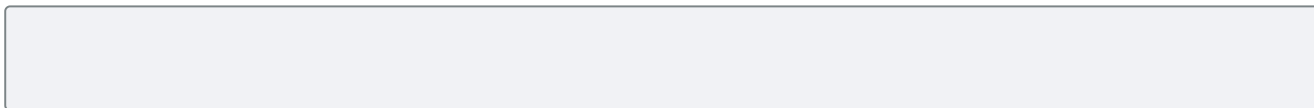
Piramidy w Gizie

Źródło: Ricardo Liberato, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.0.

Giza to dzielnica Kairu, który jest stolicą Egiptu. Tu, na skraju pustyni, zbudowano w starożytności trzy wielkie piramidy. Są to grobowce faraonów – władców Egiptu panujących 4 500 lat temu. Jeden z nich miał na imię Cheops. Podziw budzi gigantyczny sfinks, który ma 60 metrów długości i ponad 20 metrów wysokości. Ten lew z głową człowieka strzeże piramid.

Polecenie 6

Przyjrzyj się ilustracjom, a następnie opisz wygląd sfinksa i piramid.

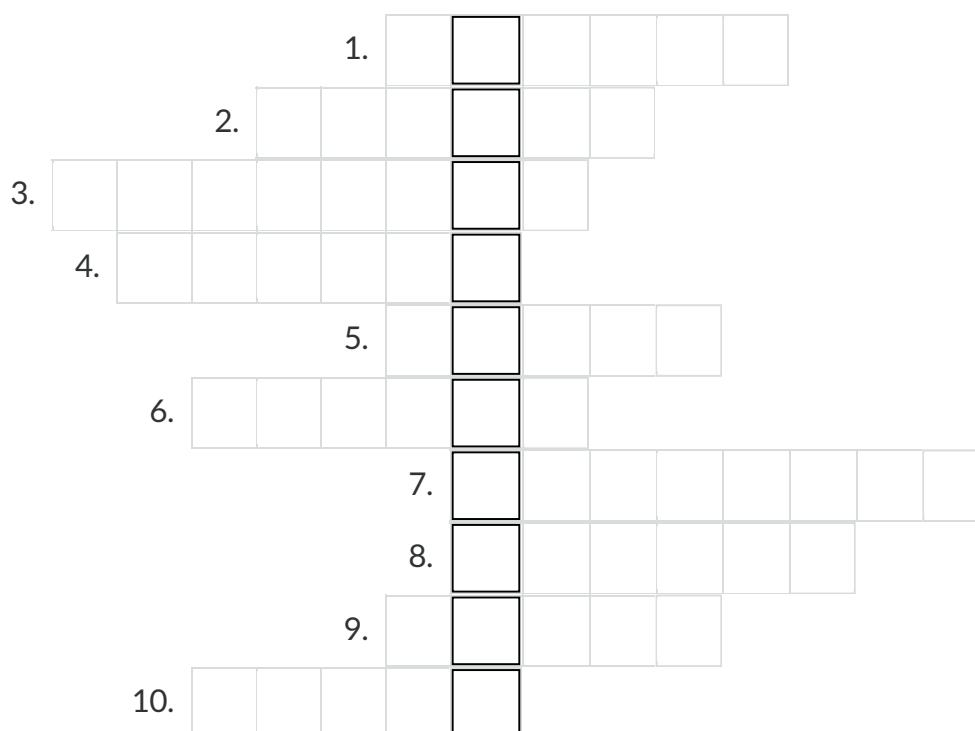

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Podsumowanie

Ćwiczenie 5

Rozwiąż krzyżówkę i wyjaśnij hasło.

1. Imię faraona, który został pochowany w największej piramidzie.
2. Tak nazywano władcę Egiptu.
3. Przyrząd do mierzenia wzrastającego poziomu wody.
4. Bóg z głową szakala.
5. Bogini, opiekunka rodziny.
6. Bogini z głową kota.
7. Olbrzymia budowla, w której chowano faraonów.
8. Lew z twarzą człowieka.
9. Zabalsamowane zwłoki.
10. Kraj nad Nilem.

Ćwiczenie 6

Uzupełnij zdania podanymi niżej wyrazami.

Egipcjanie zamieszkiwali dolinę w północno-wschodniej Afryce. Rzece zawdzięczał Egipt swoje bogactwo – dzięki jej corocznym wylewom rozwijało się tam . Państwem rządził , któremu pomagali kapłani i urzędnicy. Faraonom oddawano boską cześć i po śmierci chowano ich w olbrzymich grobowcach – . Egipcjanie wierzyli w wielu , których wyobrażali sobie jako ludzi z głowami .

zwierząt

faraon

piramidach

bogów

Nilu

rolnictwo

Zródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenia

1. Wyjaśnij, dlaczego Egipt nazywano darem Nilu.
2. Opowiedz, jak Egipcjanie wyobrażali sobie bogów.
3. Wyłutucz powody, dla których ciała zmarłych poddawano mumifikacji.
4. Przypomnij, czym zajmowały się w Egipcie poszczególne grupy ludności.